

FORSLAG TIL 40. ORDINÆRE LANDSMØTE 2023

HANDLINGSPROGRAMMET

SAMFUNN

DEBATTHEFTE

• MEDBESTEMMELSE GIR FRIHET •

Innledning.....	3
Formålsparagrafen	3
En medlemsorganisasjon	3
Et mål – innsats i flere retninger	3
Kollektive avtale og faglig-politisk arbeid.....	3
Ivareta medlemmene gjennom tillitsvalgte	3
Frihet gjennom likeverd og rettferdighet.....	3
Felleskap, fordeling og demokrati	3
Mangfold, likeverd og likestilling	4
Alle må inkluderes.....	4
... også i egen organisasjon	4
Kommunikasjon, informasjon og samfunnskontakt.....	4
Tydelig, byggende kommunikasjon	4
Påvirkning.....	4
Rask og presis informasjon	4
Digital framtid	4
Samfunn og arbeidsliv	5
Vår modell – en vinner.....	5
Trusler mot suksessen	5
Stopp de useriøse	5
Bruk innkjøpsmakten positivt!.....	5
Ressurser mot sosial dumping.....	5
Innsyn hindrer regelbrudd	5
Offentlig styring og ansvar	5
Vårt felleseie	6
Faglig-politisk samarbeid er veien	6
Kompetanse.....	6
Nye krav – ny kompetanse	6
Erfaring må telle!	6
Språk gir integrering.....	6
Yrkesopplæring	6
Utdanning.....	7
Utdanning for alle	7
Offentlig skole der vi bor	7
Lærlinger og lære plasser	7
Høyere status	7

Innsats mot frafall	7
Kunnskap om arbeidslivet.....	7
Våre kurs	7
Bolig og boligpolitikk.....	8
Markedet rammer hardt.....	8
Mulighet for alle.....	8
Internasjonalt arbeid	8
Styrk samarbeidet	8
Rettferdig handel	8
Delta internasjonalt	8
Styrke arbeidet med EWC.....	8

123 Innledning

124 Handlingsprogrammet inneholder forbundets overordnede vedtak. Programmet skal være styrende
125 for arbeidet i landsmøteperioden og gjør rede for utfordringer og viktige satsingsområder.

126

127 Handlingsprogrammet skal følges opp i alle organisasjonsledd. Forbundsstyret vedtar sine årlige
128 handlingsplaner med utgangspunkt i handlingsprogrammet. Handlingsplanene kan legge ytterligere
129 føringer for arbeidet i forbundet, avdelingene og på arbeidsplassene.

130

131 Formålsparagrafen

132 En medlemsorganisasjon

133 Norsk Arbeidsmandsforbund er en solidarisk fagforening som forener arbeidsfolk i kampen for lønn,
134 likestilling, rettigheter og verdighet. Vårt fellesskap bestående av mange yrkesgrupper er en styrke.
135 Forbundet skal være en handlekraftig, engasjert, inkluderende og tilgjengelig medlemsorganisasjon
136 for arbeidsfolk. Norsk Arbeidsmandsforbunds vedtekter ligger til grunn for virksomheten, og særlig
137 § 2 formålsparagrafen.

138 Et mål – innsats i flere retninger

139 Vårt mål er å sikre og forbedre våre medlemmers lønn, arbeidsvilkår og velferd. Vårt mål nås
140 gjennom kontinuerlig, engasjert innsats mot medlemmene, mot tillitsvalgte i bedriftene, innad i egen
141 organisasjon, innad i fagbevegelsen, overfor motpartene og myndighetene og i det faglige-politiske
142 arbeidet, sentralt og lokalt. Vårt arbeid kjennetegnes av engasjement og skikkelighet.

143 Kollektive avtale og faglig-politisk arbeid

144 Norsk Arbeidsmandsforbunds virksomhet skal baseres på kollektive avtaler og løsninger.
145 Arbeiderbevegelsens bærende ideer om frihet, likhet og solidaritet er vårt fundament. Disse
146 prinsippene legger grunnlaget for å ivareta medlemmenes interesser, både ved aktivt arbeid i
147 bedriftene og gjennom politisk engasjement. Trygge, faste, hele stillinger med forutsigbare lønns- og
148 arbeidsvilkår er en prioritert oppgave for forbundet.

149 Ivareta medlemmene gjennom tillitsvalgte

150 Forbundets innretter betydelige ressurser og kapasitet mot medlemmene og tillitsvalgte på
151 arbeidsplassene. For å møte kommende utfordringer må det satses på de tillitsvalgte i bedriftene, slik
152 at de kan sikre medlemmenes interesser på best mulig måte. Det er derfor en prioritert oppgave for
153 forbundet å bygge gode tillitsvalgsorganisasjoner.

154 Frihet gjennom likeverd og rettferdighet

155 Frihet oppnås ikke uten likeverd og rettferdighet. Forbundet aksepterer ingen form for rasisme,
156 diskriminering, trakassering eller mobbing. Forbundet skal arbeide for likeverdige livsvilkår og
157 muligheter, uavhengig av bakgrunn, klasse, utdanning, kjønn, alder, etnisitet, nasjonalitet, religion,
158 seksuell legning eller funksjonsevne. Arbeid til alle med en lønn å leve av er et krav for å skape
159 likeverdige levevilkår. Frihet medfører ansvar, muligheter og rettigheter som skal sikres gjennom et
160 godt avtaleverk.

161 Felleskap, fordeling og demokrati

162 Forbundet skal arbeide for et samfunn som bygger på sosialistiske grunnverdier og demokrati for å
163 fremme en rettferdig fordeling av samfunnsgodene. Norsk Arbeidsmandsforbund skal arbeide faglig-
164 politisk for en rettferdig fordelingspolitikk og demokratiske rettigheter i samfunns- og arbeidslivet.

165 Forbundet skal kjempe for rettferdig fordeling av samfunnsgodene basert på gode
166 fellesskapsløsninger og vi skal kjempe for et godt utbygd offentlig tjenestetilbud. Velferdssamfunnet
167 skal baseres på et skattesystem med skattelegging etter evne.

168

169 **Mangfold, likeverd og likestilling**

170 **Alle må inkluderes**

171 Mangfold, likeverd og likestilling er nødvendig for å skape et samfunn med plass til alle, uavhengig av
172 kulturell bakgrunn, funksjonsevne og arbeidsevne.

173 Forbundet skal motarbeide alle former for negativ forskjellsbehandling av mennesker uavhengig av
174 bakgrunn, klasse, utdanning, kjønn, alder, etnisitet, nasjonalitet, religion, seksuell legning eller
175 funksjonsevne. Fagbevegelsen må samarbeide med aktuelle organisasjoner for å få oppmerksomhet
176 og størst mulig gjennomslagskraft.

177 **... også i egen organisasjon**

178 Norsk Arbeidsmandsforbund skal rekruttere flere tillitsvalgte med minoritetsbakgrunn. Mangfoldet i
179 medlemsmassen må gjenspeiles bedre i organisasjonen. Forbundet må legge til rette for kurs hvor
180 medlemmene får kunnskap og forståelse for likestillingsarbeid. Mangfoldet i medlemsmassen må
181 gjenspeiles i organisasjonens tillitsvalgte. Forbundet må være pådriver for at flere med
182 minoritetsbakgrunn får kompetanse til å bli tillitsvalgte. Det er viktig at medlemmer og tillitsvalgte
183 kjenner til forbundets oppbygning og organisasjon.

184

185 **Kommunikasjon, informasjon og samfunnskontakt**

186 **Tydelig, byggende kommunikasjon**

187 Kommunikasjonsvirksomhet skal legge til rette for at medlemmer og relevante samfunnsaktører blir
188 kjent med forbundets aktiviteter på alle områder. Vi skal kommunisere på en måte som bidrar til å
189 styrke samhold og skape en felles identitet og plattform i organisasjonen. Forbundet skal derfor satse
190 på en tydelighet og en positiv profil og legge vekt på de gode resultatene vi oppnår for våre
191 medlemmer.

192 **Påvirkning**

193 Vi skal bruke kommunikasjonsarbeidet som et effektivt middel for å aktivt orientere om forbundets
194 arbeid og interesser. Det må gjøres overfor myndighetene, politiske partier, fagbevegelsen, bedrifter,
195 motparter og andre organisasjoner og grupperinger som forbundet ønsker å påvirke.

196 **Rask og presis informasjon**

197 Forbundets nettsider, sosiale medier, fagbladet Arbeidsmanden og øvrig informasjonsarbeid skal til
198 enhver tid være relevant og oppdatert. Det skal være tilpasset tillitsvalgte og medlemmenes behov
199 for rask og presis informasjon.

200 **Digital framtid**

201 Kommunikasjonen skal til enhver tid være tilpasset relevante digitale plattformer. For å gjøre
202 tilgangen enklere skal forbundet innarbeide bruk av digitale flater på nye områder. Det er viktig at
203 det er sammenheng mellom informasjonsarbeidet og pensum og materiell som benyttes i skolering
204 av medlemmer og tillitsvalgte.

205

206 Samfunn og arbeidsliv

207 Vår modell – en vinner

208 Den norske modellen, med høy organisasjonsgrad, trepartssamarbeid på overordnet nivå og
209 topartssamarbeid i virksomhetene, har bidratt til et avansert og høyproduktivt arbeidsliv med trygge
210 og gode arbeidsbetingelser som det normale. Samarbeidet har bidratt til fordeling av godene, skapt
211 velferdsordninger og et samfunn med små forskjeller. Høy organisasjonsgrad og et effektivt
212 partssamarbeid på bedriftene vil være vinneroppskriften også for fremtiden. Forbundet må arbeide
213 for å styrke og videreføre den norske modellen.

214 Trusler mot suksessen

215 Til tross for den norske modellens overveldende resultater, ser vi sterke krefter som er ensidig
216 opptatt av kortsiktig avkastning og utbytte. Vi ser at tariffavtaler og sosialt sikkerhetsnett
217 undergraves, og at innleie og midlertidige ansettelser fortrenger faste ansettelser. Dette svekker
218 viljen og muligheten til å organisere seg. På sikt er dette svært skadelig for samfunn og arbeidsliv,
219 og undergraver trepartssamarbeidet og den norske modellen. I tillegg har dette store negative
220 konsekvenser for produktivitet, innovasjon og det generelle kompetansenivå i arbeids- og
221 næringsliv.

222 Stopp de useriøse

223 De seriøse, organiserte bedriftene må bli de fremtidige vinnerne. Useriøsitet og utnytting av
224 arbeidsfolk som kan gi lavere priser og skjev konkurranse, må alltid bekjempes. Dette må møtes med
225 organisering, reguleringer og kontroll. Ordningen med arbeidsavklaringspenger og praksis i bedrifter
226 der NAV bidrar, skal ikke kunne utnyttes av arbeidsgivere som ønsker billig arbeidskraft.

227 Bruk innkjøpsmakten positivt!

228 Offentlig og privat virksomhet må bruke leverandører med ordnede lønns- og avtalevilkår. Det
229 offentlige må etterleve landsomfattende tariffavtaler og ILO-konvensjonens bestemmelser om
230 ordnede lønns- og arbeidsvilkår hos leverandører ved anskaffelser og kjøp av varer og tjenester. Det
231 offentlige må bruke sin innkjøpsmakt for å fremme seriøsitet, kvalitet, kompetanse og innovasjon.
232 Det må stilles krav som fremtvinger klimavennlige og grønne løsninger i alle offentlige kontrakter.

233 Ressurser mot sosial dumping

234 Forbundet skal bekjempe alle former for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Økt kontroll må
235 brukes for å begrense useriøsitet og svart arbeid, og tilsynsmyndighetene må styrkes for å bekjempe
236 unndragelser. Det må settes av ressurser til håndhevingen av lov- og regelverket. Brudd må også
237 sanksjoneres når de avdekkes, og reaksjonen må være tilstrekkelig kraftig til å motivere til å unngå
238 gjentakelse.

239 Innsyn hindrer regelbrudd

240 Klubber og tillitsvalgte må ha innsyn og avgjørende påvirkning på bedriftenes etterlevelse av
241 regelverket. Ytre kontroll kombinert med en forsterket bedriftsintern oppfølging er helt nødvendig
242 for å sikre at bedriftene følger lovverket.

243 Offentlig styring og ansvar

244 Velferdsstatens ordninger utfordres når politiske krefter ønsker å redusere offentlig styring og
245 ansvar. Viktige fellesskapsløsninger bygges ned og overlates til markedskreftene. En godt fungerende
246 velferdsstat er garantisten for små forskjeller og likeverdige ytelser og tilbud for alle i hele landet.

247 Finansieringen av dette forutsetter et solidarisk skattesystem og nasjonal kontroll med
248 finansmarkedet og bedriftenes rammevilkår.

249 Offentlige samfunnsoppgaver ivaretas best av en sterk offentlig sektor i samvirke med seriøse,
250 organiserte bedrifter. Sterke offentlige institusjoner er viktige motvekt til markedskreftenes
251 kortsiktige mål om størst mulig avkastning. Offentlig eide virksomheter kan bidra til en sunn og
252 bærekraftig konkurranse hvor klima, miljø og levekår blir vektlagt.

253 **Vårt felleseie**

254 Forbundet vil ha nasjonalt eierskap av fellesskapets verdier. Det må føres en utbyttepolitikk som gir
255 de statseide selskapene forutsigbare muligheter til god industriell utvikling gjennom oppbygging av
256 egenkapital og investeringer. Utbytte skal ikke være et verktøy for å få statsbudsjettet i balanse.

257 **Faglig-politisk samarbeid er veien**

258 Det faglig-politiske samarbeidet er avgjørende for å sikre den norske modellen og trygge lønns- og
259 arbeidsvilkår i fremtiden. Arbeidsmiljøloven må trygges og utvikles gjennom det faglig-politiske
260 samarbeidet. Det må arbeides for å påvirke utviklingen av EU-direktiver og sikre at direktiver som
261 påvirker arbeidslivet negativt, ikke blir innført. Forbundet vil jobbe for at vi fortsatt skal ha en
262 regjering som er forankret på demokratiske og sosialistiske verdier.

263

264 **Kompetanse**

265 **Nye krav – ny kompetanse**

266 Kravet til kompetanse hos arbeidstakere endres som følge av endringer i teknologi og
267 arbeidsoppgaver. Mange arbeidsgivere mangler viljen og evne til å satse på å utvikle egne ansattes
268 kompetanse. I stedet øker bruken av innleid arbeidskraft. Forbundet krever at arbeidsgiverne
269 forplikter seg til å sørge for kompetanseutvikling og bygge trygge og attraktive arbeidsplasser for
270 fremtiden.

271 **Erfaring må telle!**

272 Realkompetanse må, sammen med utdanning, praktisk erfaring og personlige egenskaper,
273 anerkjennes og vektlegges ved ansettelse. Eldre arbeidstakeres kunnskap er en ressurs for
274 arbeidsplassene, og utstøting av seniorer kan ikke aksepteres. Bedriftene må lage ordninger for å
275 dokumentere realkompetanse i bedriften.

276 **Språk gir integrering**

277 Språkopplæring er en viktig faktor for å lykkes med integrering av utenlandske arbeidstakere.
278 Partene i arbeidslivet må samarbeide for at det tilbys språkopplæring til alle arbeidstakere som
279 trenger det. Kursene må inneholde blant annet samfunnslære og opplæring i arbeidslivets plikter og
280 rettigheter.

281 **Yrkesopplæring**

282 Norsk Arbeidsmandsforbund må fortsatt arbeide for rett til yrkesopplæring for alle grupper innenfor
283 forbundets organisasjonsområde. Yrkesutøvere med fagbrev skal anerkjennes og lønnes som
284 fagarbeidere.

285

286 Utdanning

287 Utdanning for alle

288 Norsk arbeidsliv er bl.a. kjennetegnet av teknologiintensiv produksjon med kompetente
289 arbeidstakere og generelt et høyt utdanningsnivå. En kompetent befolkning er resultat av politiske
290 beslutninger og velferdsstatens sikring av lik rett til utdanning for alle. Fagbevegelsens overordnede
291 mål er et samfunn med arbeid for alle, og dette må også gjelde utdanning.

292 Offentlig skole der vi bor

293 En velfungerende offentlig skole er forutsetning for lik rett til utdanning også i fremtiden. Det må
294 sikres utdanningstilbud der folk bor gjennom yrkes- og høyere utdanning i distriktene. Det må lages
295 utdanningsløp der man kan bo i distriktet, men gå på skole i by og bynære områder.

296 Lærlinger og læreplasser

297 Elever som velger yrkesfag, må få en reell mulighet til å fullføre utdanningsløpet gjennom
298 læreplasser. Det må stilles strengere krav til kvaliteten på utdanningen og opplæringstiden hos
299 arbeidsgiver, slik at de dekker nåtidens og framtidens behov. Forbundet vil arbeide for at lærlinger får
300 samme rett til studiebevis og økonomiske ordninger som andre elever og studenter.
301 Ungdomsgarantien må styrkes slik at den sikrer unge utdanning eller kompetansegivende opplæring.
302 Det må også inkludere arbeidsmarkedstiltak tidligst mulig.

303 Høyere status

304 Forbundet vil arbeide for å heve statusen på yrkesfag og fagskole. Det oppleves i dag at arbeidsgivere
305 foretrekker nyutdannede fra høgskole og universitet fremfor personer med fagbrev, fagskole eller
306 relevant erfaring. Forbundet vil fortsette arbeidet med å få nye fag inn under lov om fagopplæring,
307 og bevisstgjøre arbeidsgiverne om nytten av å ha faglærte arbeidstakere. Fagbrev bør gi
308 tilleggspoeng ved søking til opptak for høyere utdanning.

309 Innsats mot frafall

310 Det er urovekkende at mange faller fra i utdanningsløpet. Innenfor yrkesfagene må programfag og
311 fellesfag yrkesrettes i større grad slik at elevene ser sammenhenger mellom teori og praksis. Alle skal
312 ha lik mulighet til å gjennomføre utdanningsløpet. Utdanningen må tilrettelegges for de som har
313 lese- og skrivevansker eller sliter med manglende tallforståelse.

314 Det må legges til rette for at færre faller fra skolen pga. økonomiske utfordringer. Statens lånekasse
315 må være garantist for studenters økonomiske muligheter til å ta utdanning. Satsene i Lånekassen
316 må justeres etter nivået i samfunnet.

317 Kunnskap om arbeidslivet

318 Mange unge har liten kunnskap om arbeidslivets spilleregler, trepartssamarbeidet og fagbevegelsens
319 rolle og betydning for dagens velferdssamfunn. Dette må inn i læreplanene på ungdomsskolen og
320 videregående opplæring. Forbundet vil også jobbe for bedre samarbeid på andre
321 utdanningsplattformer innenfor konkrete bransjer.

322 Våre kurs

323 Forbundet skal jobbe for å få gode kurs for både tillitsvalgte og medlemmer både internt og eksternt.
324 Forbundet skal aktivt sørge for å tilby tilpassede kurs slik at flest mulig kan delta. Kurs og samlinger
325 må forsøkes tilrettelagt best mulig slik at enkelte ikke blir utestengt grunnet språk, livssituasjon eller
326 andre årsaker. Fordeling av kursutgifter skal tas med i fremtidige tariffoppgjør.

327

328 Bolig og boligpolitikk

329 Markedet rammer hardt

330 Prisene på boligmarkedet særlig i byområdene er i dag høye. Økonomisk støtte fra foreldre er ofte en
331 forutsetning for å oppnå egen bolig. Dette medfører at mange ikke har råd, og må leie dyrt. De
332 betaler leie som kunne blitt brukt til å betjene boliglån. Dette rammer i stor grad enslige,
333 eneforsørgere, familier med lav inntekt og ungdom.

334 Mulighet for alle

335 Forbundet vil jobbe for et boligmarked som ikke gir rom for spekulasjon, verken ved kjøp eller utleie.
336 Egenkapitalkravet må holdes på et realistisk nivå. Forbundet må arbeide for at det bygges boliger
337 med fornuftig standard for både eie og utleie, og jobbe for prosjekt "leie for eie". Et virkemiddel må
338 være en aktiv husbank som kan gi muligheter både for den enkelte, kommuner og borettslag.
339 Husbanken må tilføres mer midler som prioriteres til bygging av boliger for ungdom i utdannings- og
340 etableringsfasen.

341

342 Internasjonalt arbeid

343 Styrk samarbeidet

344 Internasjonalt samarbeid og internasjonal utvikling har bidratt til velstanden i den industrialiserte
345 verden. Det er en stor utfordring å sikre at også utviklingslandene får ta del i denne positive
346 utviklingen. Internasjonal solidaritet gjennom mer rettferdig fordeling, fellesskapsløsninger og
347 overnasjonale beslutninger kan være bidrag til å møte utfordringen. Dialog og samhandling på tvers
348 av landegrenser må styrkes -ikke bygges ned- både på nordisk, europeisk og globalt nivå.

349 Rettferdig handel

350 Fagbevegelsen må arbeide for etiske og rettferdige internasjonale handelsregler, og for at sosiale
351 minstestandarder og miljøklausuler blir inkludert i internasjonale handelsavtaler.

352 Delta internasjonalt

353 Forbundet vil støtte initiativer og aksjoner som fremmer praktisk solidaritetsarbeid og motarbeider
354 rasisme og fremmedfrykt gjennom internasjonale faglige organisasjoner.

355 Forbundet må opprettholde og styrke deltakelsen i de faglige internasjonale sammenslutningene vi
356 er tilsluttet, og støtte arbeidstakere verden over i arbeidet for grunnleggende faglige og
357 demokratiske rettigheter og for fred og nedrustning.

358 Forbundet skal aktivt motarbeide sosial dumping, barne- og slavearbeid, menneskehandel og seksuell
359 utnyttelse av barn, kvinner og menn. Forbundet vil bidra til kjennskap og praktisering av ILO-
360 konvensjonene gjennom å være en aktiv pådriver for at flest mulig land tiltrer dem

361 Styrke arbeidet med EWC

362 Stadig flere av forbundets medlemmer er, gjennom fremveksten av konsern, ansatt i multinasjonale
363 virksomheter som har sitt hovedkontor utenfor Norges grenser. Det gjør at mange av de
364 mekanismene i lov og avtaleverk som er ment å sørge for medbestemmelse og ansattes påvirkning i
365 praksis er satt ut av spill. Forbundet må ha som målsetning at flest mulig av de aktuelle
366 virksomhetene er representert i Europeisk samarbeidsutvalg (EWC). Likeledes er det viktig at det
367 gjennomføres god og systematisk skolering i internasjonalt faglig arbeid.

368

369 *Forbundet er aktivt involvert i følgende internasjonale organisasjoner:*

- 370 • BWI Building and Wood Workers International
- 371 • IndustriALL Global Union
- 372 • PSI Public Services International
- 373 • SUN Service- og Tjenestebransjens Union i Norden
- 374 • UNI Union Network International
- 375 • NOFS Nordens Offentligansattes Faglige Samorganisation
- 376 • EPSU European Public Service Union

**MEDBESTEMMELSE
GIR FRIHET**
NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND

• FORBUNDET FOR ARBEIDSFOLK •
arbeidsmandsforbundet.no